

ÖZET

Necmeddin Okyay, kitap sanatlarındaki ustalığı, tecrübesi ve dikkatiyle eski sanat tabirleri ve tatbikatını ilgililere götürmüş ve birçok ustanın yetişmesine vesile olmuştur. Necmeddin Hoca'nın ebru sanatının kaybolmaması için gösterdiği gayret sanat çevrelerince malumdur. Onun ebru için gayretlerini geniş düşünürsek, gelenek oluşturma, yenilik ve eski zevki yakalama gibi açılardan bakabiliriz. Yaptığı yenilikler ve geleneği tesis çalışmaları bilinmekle beraber, onun eski ebrulardan, kaybolmuş Türk zevkini çıkarıp ihya etme gayretleri pek fark edilememiştir. Bu tür çalışmalarının en önemli göstergelerinden birisi yine fazlaca bilinmeyen Süleymaniye Kütüphanesi'nde bulunan kendisinin meşk ettiği ebrularla tanzim edilmiş “Eski Ebrulardan Örnekler” albümüdür.

“OLD MARBLING EXAMPLES” ALBUM OF NECMEDDİN OKYAY’S

Necmeddin Okyay, book arts expert, experience and care taken to the relevant old art exercise and has been effort in the growth of many masters. The region of art aware of Necmeddin Hodja's effort not to lose the art of marbling. When we think his works about to marbling, we see conserving tradition, innovation and pleasure to capture the old ways. People usually aware of his innovations and works with established tradition, but don't know his efforts about discovering and showing smartings of old/traditional Turkish marbling art, One of the most important indicators of this type of work still much unknown in the Süleymaniye Library when he issued "Examples of Old Ebru" album.

Anahtar Kelimeler : *Kitap Sanatları, Ebru, Necmeddin Okyay, Geleneksel*

Key Words : *Book arts, Marbling, Necmeddin Okyay, Traditional*

Tam olarak başlangıç zamanını bilemediğimiz, üzerinde tarih kaydı mevcut ilk örneklerinin on altıncı asra dayandığı Türk ebru sanatı, canlı renkleriyle yazıların etrafını ve cildleri süslemiş, hafif renklerle bezenen kâğıtlarla, yazılara zemin oluşturmuştur. İlk ebruların yazı zemini olmak üzere hazırlandığını ve bu vesileyle üzerlerine tarih atıldığını bilmekteyiz. On sekizinci yüzyılda Hatib Mehmed Efendi, muhteşem tarzı ve renk seçimleriyle, ebru ustasının malzeme ve kitre yüzeyindeki hâkimiyetinin ne derece ilerleyebileceğine işaret etmiştir. Hatib'in ve ebrularının feci akıbeti belki de bundan sonraki dönemde Türk ebrusunun hüzünlü halinin habercisiydi. Şeyh Edhem Efendi'nin İstanbul'da ebru yapmaya başlamasıyla bir sanat, tabiri caizse küllerinden doğmuştur. Talebesi Necmeddin Okyay kadîm Türk tavrını aramış ve pek çok tatbikat ve tetkikat yapmıştır. Onun çalışmalarına kadar ebru kâğıdının cild ve hat eserlerini tezyin etmek için kullanıldığını, tek başına bir eser olarak düşünülmediğini görmekteyiz. Hocanın bilenlere, başka sanat erbabına danıştığı hatta işi bilmeyenlerin bakış açılarından da çok şeyler öğrendiğini ifade ettiğini biliyoruz. Çiçekli ebru yapımında ve renklerin uyumu konusunda sanatkâr arkadaşlarının tavsiyelerine müracaat ettiği bilinmektedir.¹ Necmeddin Hoca'nın ebru sanatı için gayretlerini; 1- Türk tavrını ve eski zevki ihya, 2- Sanatın müstakil hale gelebilmesi için çiçekli ve yazılı ebru gibi yeni formlarla tecdid, 3- Diğer kitap sanatlarının kalitesinin amili olan örfü, bilhassa hat sanatının adetlerini taklit ederek geleneği tesis, başlıkları altında düşünmek gerekir. Süleymaniye Kütüphanesi'ndeki eski ebruları denediği albüm, onun Türk ebru usul ve renklerinin tarihi seyrine vakıf olmak için nasıl uğraştığını göstermektedir. Süleymaniye Kütüphanesi 4789 nolu dosyada 17 numara ile kayıtlı “Ebru Tarihi – Eski Ebrulardan Örnekler” çalışması Hezarfen Necmeddin Okyay'ın (1883-1976) hazırladığı ve tasnif ettiği ebrulardan müteşekkil olarak bundan on yıl evvel vefat eden merhum Nusret Hepgül tarafından albüm haline getirilmiş ve kütüphaneye bağışlanmıştır.

* Yrd. Doç. Dr., Marmara Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Bölümü, İstanbul.

1- Uğur DERMAN, **Türk Sanatında Ebru**, İstanbul, 1977, s.44; Ahmed Yüksel ÖZEMRE, **Üsküdar Ah Üsküdar**, Kubbealtı Neşriyatı, İstanbul, 2005, s. 218.

Ebadı 43,5 x 35,5 cm olan albüm içinde, takip edilen düzeni ve tasnifi anlatan bilgi fişi niteliğinde üç sayfa mevcuttur. Bu sayfalarda albümün hangi yaprağında hangi tarz ebruların yer aldığı bilgisi ebatlarıyla verilmiş ve Necmeddin Efendi'nin el yazısıyla belirlenen başlıkların bulunduğu bölümler de işaretlenmiştir. İç kapakta mavi bir zemin battalı üzerine yaldızlı kalemle "Necmeddin Okyay – Eski Ebrulardan Örnekler" başlığı yazılmıştır. Sırasıyla tam sayfa büyük boy Necmeddin Okyay, Mustafa Düzgünman ve tekrar Necmeddin Hoca'nın daha genç halinde bir fotoğrafına yer verildikten sonra, hafif ebrulu üç sayfa kâğıda daktilo edilmiş Necmeddin Okyay ile ilgili malumat ve albümün tarihçesi yanına Mustafa Düzgünman atölyesinde çalışmakta iken çekilmiş bir fotoğraf eklenmiştir. Nusret Bey el yazısı ile küçük bir not kâğıdına Mustafa Düzgünman'ın hocası ve dayısı Hafız Necmeddin Okyay'ın kabrine defnedilme arzusunun yerine getirilemediği fakat albümde bu iki güzide zatın hiç olmazsa fotoğraflarla bir arada tutulmak istendiğine dair bir ifade mevcuttur. Albümün tarihçesi ile ilgili bu satırlardan anlaşılanlar önem arz etmektedir. Mustafa Düzgünman ile Nusret Hepgül'ün mülakatı neticesinde, hocanın akademi yıllarından evvel bir Fransız profesör, okuldaki eski ebrulara hayran olup üst düzey yazışmalarla teşekkürlerini bildirip mümkünse eski ebrulardan örnekler talep etmiş. Necmeddin Hoca bu işin zorluğuna işaretle Topkapı Sarayındaki yazmalardan eski ebruları araştırmış ve kendi meşk ederek tespit ettiği devirlere göre yaptığı ebrular üç parça halinde kesilip, profesöre ve akademiye verilmiş. Dip koçanı durumunda kalan ve konumuz olan albüm, üçüncü ve en küçük parçalarla ortaya çıkmıştır. Fransa'ya gidenden bir haber yoktur. Akademide olan büyük ihtimalle yangından kurtarılamamıştır. Elimizdeki bu albüm o eski ebru meşklerinin kalan son parçalarından müteşekkildir. Mustafa Düzgünman'ın talebelerinden Sabri Mandıracı'dan öğrendiğimize göre albümü hazırlayan Nusret Hepgül'e ebrular Ali Haydar Düzgünman tarafından verilmiştir. Zaten Nusret Hepgül de albümün hazırlanışını anlattığı bölümde bağışlanan diğer ebrularla beraber bu albümün de hasenatının Necmeddin Hoca, Düzgünman ve ailelerine ait olacağını belirtmiştir.

Ebru örnekleri başlamadan önce, bir çizelge ile Necmeddin Hoca'nın devirleri nasıl tertiplelediği kendi rik'a el yazısından belirlenerek gösterilmiştir. Aynı sayfada muhtemelen bu ebruların 1937-38 de çalışıldığı ve düzenlendiği malumatı mevcuttur. Ebru adetleri de belirtilen bu dökümden anlaşılan odur ki Necmeddin Efendi yuvarlak tarihler vermemiş, hicri 1100-1115, 1115-1120, 1120-1150 gibi detay tarihlerle araştırma sonucu tespit ettiği eski ebruları meşk etmiştir. Adeta hat sanatında kemalin alameti olan eski ustaları taklit geleneğini ebruda uygulamıştır. 32 yaprağa genellikle üçlü bazen ikili parçalar halinde 87 adet ebru yapııştırılmış ve kenarlarına yaldızla cetvel çekilmiştir. Yatay olarak uzunlamasına yapıştırılan ebru parçaları genelde 8 x 34 cm ölçülerinde olup, bazılarında küçük ebat farklılıkları görülmektedir. Bütün sayfalar koruyucu bir şeffaf plastikle kaplandığı için fotoğraflama işi zor olmuş, pek de sağlıklı görüntüler elde etmek mümkün olmamıştır.

Ebru örneklerine yer verilen yaprakların ilkinde kurşun kalem rik'a yazıyla "950 hicrî ilâ 1000" notu bulunan kâğıt başa yapıştırılmıştır. Aynı kâğıdın üzerinde 26-3-1991 tarihiyle "Bu notların merhum hocamız Necmeddin Okyay'a ait olduğundan şüphem yoktur." ibaresi M. Uğur Derman imzasıyla yer almıştır. 17. yaprağın en altındaki hatib ebrusu kenarına rik'a el yazısıyla "müzeeye giden konacaktır" ifadesi bulunan küçük bir not kâğıdı iliştilmiştir. 30. yaprağın arka tarafına yapıştırılan iki küçük not kâğıdında Uğur Derman'dan edinilen malumata göre üfleme ile boyaları püskürtmeyi sağlayan bir alet şekli çizilmiş ve tarif yapılmıştır. Necmeddin Hoca'nın bazı yazıların kenarını süslemek için kullandığı bir açık bir koyu olmak üzere iki renkten oluşan ebruları bu usulle yaptığını tahmin etmekteyiz. 31. yaprakta mevcut ebruların başındaki not kâğıdında "üfleme" ibaresi okunmaktadır. Toplam 32 yaprakta mevcut 87 adet eski ebru örneğinden anlaşıldığı üzere Necmeddin Hoca daha ziyade hatib şekilleri üzerinde durmuş ve tespit ettiği devir farklılıklarıyla eski ebruları taklit etmiştir.

İlk defa Gülseren Sönmez'in "Gelenekselden Günümüze Ebru" isimli kitabında² sadece ebruları, kibrit kutusundan küçük resimler halinde neşredilen albümle ilgili verilmiş olan bir bilgiyi düzeltmek zorundayız. Kitapta yazılanlara göre Uğur Derman'ın notundan üç nüshanın akıbetini ve

2- Gülseren SÖNMEZ, **Gelenekselden Günümüze Ebru**, İnkılap Yayınları, İstanbul, 2007, s. 168-174

son nüshanın Süleymaniye’de olduğu malumatına ulaşıyoruz. Hâlbuki Uğur Derman Hoca ile bu konuda yaptığımız görüşmeler neticesinde, Necmeddin Hoca’ya ait yazıları tasdik eden imzasını kabul etmekle beraber, Uğur Hoca’nın bu çalışmayı albüm halinde hiç görmediğini ve diğer albümlerden bahseden bir notu olmadığını anlamış olduk.

Belki de yok olan diğer nüshaların ortaya çıkması veya ulaşılacak yeni bilgilerle bu albümün bazı problemleri de çözülebilir. Albüm tanzim edilirken ebruların sıralamasında hataların yapılmış olması muhtemeldir. Ayrıca albümde yer verilen ebru çeşitleri ile ilgili bilgi notlarında isimlendirme yapılmış olduğu halde, kitapta B şekilli hatib, ilkel çiçek, yaprak, koli şebek, ikili ve iklim gibi literatürde görmediğimiz adlandırmalara yer verilmiştir. Acaba bu ebru çeşitlerine Necmeddin Hoca’nın münasip gördüğü isimlendirmeler nelerdir. Necmeddin Hoca’nın hangi eski ebruları takliden meşk yaptığı ve o ebrulara kesin tarihlerin nasıl verilebildiği de ayrı bir araştırma konusu olabilir.

Bu albüm bize bir daha göstermektedir ki, Mustafa Düzgünman’ın hocası Necmeddin Efendi’nin kaybolmaya yüz tutmuş kadim sanatımız ebruyu Şeyh Edhem Efendi’den talimden sonra gayretle ebru geleneğimizi, tavrımızı, rengimizi ve bunlara ilave olarak yeniliğimizi ortaya koyma azminde olmuştur. Ustaların ifadesiyle gelenekçi zaten her daim yenilikçidir. Geleneğe bağlı ebru yapmaya çalışanlar geleneği hazmederek ve eski ebrulardan hareketle vakti merhunu gelince yenilik yapabilirler ve yenilik yapma adına kadim ebrumuzu bozup, klasik ebruya ihanet eden gereksiz zorlamalara gitmekten uzak dururlar .³

Bu albüm vesilesi ile ebruda gelenek takipçilerine yapılan bazı eleştirilere cevap vermek de mümkün olabilir. Albümün de girişinde belirtildiği üzere Necmeddin Hoca hat sanatında o kadar derinleşmişti ki, imzası olmayan yazıların kim tarafından hangi tarihte yazıldığını kesin isabetle söyleyebilecek kudretteydi .⁴ Türk kitap sanatlarının hepsinin ustası idi. Din ilimlerine vukufiyeti, Kur’an ve musiki bilgisi, gülcülüğü ve okçuluğu pek ileri seviyede idi. Osmanlı kültür ve terbiyesini hazmetmiş böyle bir zatın ebruda başlattığı imza ve icazet geleneği elbette bilgi, tecrübe ve ileri görüşlülüğün eseridir. Kendisinin Süheyl Ünver’e verdiği ilk ebru icazetinin rik’a yazılı metni şu şekildedir; “Medresetü’l-Hattâtîn talebesinden Süheyl Efendi bin Enver Efendi ebrî san’atımızdaki meleke ve maharetini işbu eseriyle ibraz ettiğinden bundan böyle arzu edenlere talim etmek üzere kendisine icazet verilmiştir. Cenab-ı Hak ömrünü efvân ve feyzini müzdâd buyursun. Âmin. El-fakir Necmeddin 1339.” Bazı kaynaklarda bu icazetin Süheyl Ünver’in kendi isteği ile verildiğinden yola çıkarak uygulamayı hafif göstermeye çalıştıklarını anlıyoruz. Ama Necmeddin Efendi gibi, sanatlarımız için ömrünü bütün ciddiyetiyle vermiş ,⁵ hocalarının karşısında büyük mesuliyet hisseden ve talebesine mahcup olmamak için heyecanlanan birisinin icazeti münasip görmesi pek kıymetlidir .⁶ Necmeddin Okyay eski ebrulardan aldığı ilhamla çiçekli ebru formunu ortaya koymuş ve ebru sanatının müstakil olması yolundaki en büyük yeniliği de yapmıştır. Tezhip sanatımız konusunda ustalara yol gösterecek derecede malumat ve tecrübe sahibi⁷ olan Necmeddin Hoca, müzehhibin çiçeğini ebrucunun nazarına vermiş, yeni bir nefese vesile olmuştur. Yazılı ebru ve akkase tekniği de onun ebru yeniliklerindedir. Medresetü’l- Hattâtîn’de ebru ve ahar muallimliği sıralarında yaptığı buluşlarla adeta ebrunun istiklalini ilan etmiştir. Çiçekli ebrulara sanat çevrelerinde “Necmeddin ebrusu” adı verilmiştir .⁸ Hoca, en kadîm sanatımız olan hattın örf ve ananesini ebruya tatbikle kalmayıp onun mücessem halinden de ebruya istifadeler sağlamıştır. Ebru yazı tatbikatı da yapılan bir saha olmuştur. Hüsn-i hattın kadîm sanatlarımızın merkezinde yer aldığı muhakkaktır. Her türlü malzemeye tatbik edilmesi sonucunda hat eseri sadece hattatın kaleminden çıkmış levhalar

3- Haz., Muin Nursen ERİŞ, **Mustafa Esat Düzgünman ve Ebru**, Kültür A.Ş., İstanbul, 2007, s. 158.

4- Uğur DERMAN, **Türk Hat Sanatının Şaheserleri**, Kültür Bakanlığı Yayınları, İstanbul, 1982, n. 54.

5- Bkz. Kübra BİLGİN; “Üsküdar’ın Kültür Hayatı Çerçevesinde Hezarfen Necmeddin Okyay’ı Anlamak”, **Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, 17 / 2008, s. 171-188.

6- Uğur DERMAN, **Türk Sanatında Ebru**, İstanbul, 1977, s. 44.

7- Uğur DERMAN, “Hezarfen Hattat Üsküdarlı Necmeddin Okyay”, **Üsküdar Sempozyumu Bildirileri**, c. II, İstanbul 2004, s. 187.

8- Uğur DERMAN, “Okyay Mehmed Necmeddin”, **TDV İslam Ansiklopedisi**, İstanbul, 2007, c. 33, s. 344.

halinde kalmayıp kâmiş kalemsiz yazılmış yazılar olarak da hayat bulmuştur. Bizatihi yazının kendisi mukaddes addedildiğinden geleneğimizdeki her sanat kolu yazı tatbiki için teknikler ve usuller geliştirmiştir. Asırlar boyunca taş, ahşap, sedef, katı, çini, kalemişi, tezhib, cild, maden, halı işleriyle farklı satırlara hattatların en mutena eserleri çalışılmıştır. Ebru sanatında birçok form gibi hat eserlerinin tatbiki de son dönemlerde revaç bulmuştur. Bu günlerde ebrucular katı' ustaları gibi kâğıttaki yazı kalıplarını kesip maske olarak kullanarak ebrunun elvan cümbüşüyle yazılar meydana getirmektedirler. Suyun üstüne yazı yazmak tabirini bu iş için kullanamayız belki ama suyun üstünden yazı çıkarmak diyebileceğimiz bir usulle rengârenk hat levhaları, ebru ustalarının dikkat ve gayretleriyle vücut bulmaktadır. Hatta bununla kalmayıp, çini, kalem işi, şükûfe tasarımlarını ve minyatür sahnelerini ebru renkleriyle canlandırabilmektedirler.

Bu emekler, araştırmalar ve tatbikatlar neticesinde bir ebru eseri diğer sanat dallarından bağımsız bir şekilde bir levha halini alabilmiştir. Ebru kaybolacak durumda iken bir müceddide ihtiyaç vardı. Ve çok şükür ki geleneğin tesisine elyak olan üstad Necmeddin Efendi eliyle, geçmişle gelecek arasında köprü kurulmuş ve Düzgünman hoca ile güçlenmiştir. Hocalarının yolundan kıl kadar sapmadan vefa göstermeyi kendine şiar edinmiş Necmeddin Efendi'nin yeğeni ve talebesi Mustafa Düzgünman'ın da ecdadımızdan bize gelen güzellikleri bozmaya kimsenin hakkı olmadığı kanaatiyle bu yol üzere olmaları konusunda talebelerinden söz aldığı hatıralarda zikredilmektedir.⁹

Gelenek kelimesini tartışanlar eskilerin tarz-ı kadim veya klasik dediklerini, geleneğin ve ananın yeni ortaya atıldığını hatta bu kelimenin Batı'da modernin karşıtı olarak bazı sanatları aşağılamak için kullanıldığını belirtmektedirler. Gelenek olarak nitelemek yerine elbette klasik de denebilir. Eski tarz hiç bırakılmazsa gelenek olur devam eder. Her tabir kullanıldığı yer ve milletle alakalıdır. Eskiden beri Türk milletinin geleneği ve ananesiyle bir derdi yoktur ve hatta bir şey gelenekle alakalı ise bırakın aşağılanmayı daha da makbuldür. Bir kere Necmeddin Hoca gibi hassas bir sanatkâr ve zevk-i selim sahibi bir zat elbette yok olmayan, unutulmayan eski sanatlarımızın, bilhassa hüsn-i hattın geleneğinden yardım almıştır. Türk ebrusunu uydurmadan korumak adına ne kadar isabetli bir karar olduğu bugün daha iyi anlaşılmaktadır.

“Biz üstadımız Necmeddin Hoca'dan gördüğümüz terbiye iktizası ebruya başlamadan evvel ebru üstadlarına Fatıha okuruz” diyen Mustafa Düzgünman ecdat yadigârının tarihi ve orijinalliği ile korunması gerektiğini ve bu nâmütenahi renk cümbüşünün zaten tükenmeyeceğini, eskileri anlayarak, yaşatarak sanatımızın ilerleyeceğini ne güzel vurgulamıştır.

*Besmeleyle tezgâh açıp ebru yapan kişiyiz
Fırça ile su üstünde hüner satan kişiyiz
Üstadımız Özbek Şeyhi, hem Necmeddin Hoca'dır
Büyüklere boyun kesip Hakk'a tapan kişiyiz. (Ebrunâme'den)*

Necmeddin Hoca'dan intikalle Mustafa Düzgünman koluyla devam eden Türk ebrucuları silsilesine mensup olanların ve bilhassa namzetlerin iftiharla ustalarını anlamaları gerekir. Bu yolun zorluğu, meşakkati, sabrı, hocaya itaati meşhurdur. Bu yoldakilerin kıskanılması ve eleştirilmesi tabidir. Bu albümden hareketle en büyük eksikliğimizin gelenek ve klasikten bahsettiğimiz halde eski ebruları merak etmeyişimiz, onlardan feyiz alamayışımız ve onları meşk etmeyişimiz olduğunu düşünmekteyiz. Türk sanatı tarihinde özel bir yere sahip olan ebru, bizim güzellik anlayışımızdan doğup, bizim estetik değerlerimizle geliştiğinden eski ebruların araştırılması ve fark edilmesi eski zevkin hissedilmesi açısından ehemmiyetlidir.¹⁰ Son günlerde ebruya olan ilginin artması sevindirici olmakla beraber eslafın hassasiyeti açısından bakıldığında ustalık ve estetikten yoksun işlerin de fazlalaştığı görülmektedir. Bir şekil sırf suyun üstünde yapılıyor diye kıymetli olmaz. Onu değerli yapan estetik ve gelenekle alakalı atıflar üzerinde hassasiyet gösterilmelidir. Ardımızda öyle bir hazine mevcut ki biz ona dönüp bakmıyoruz. Bizim köklerimizde nasıl bir yenilik ve nasıl bir zenginlik bulunduğunu maalesef tetkik edemiyoruz.

9- Haz., Muin Nursen ERİŞ, **Mustafa Esat Düzgünman ve Ebru**, Kültür A.Ş., İstanbul, 2007, s. 163.

10- Timuçin TANARSLAN, “Bir Ebrucu Gözüyle Ebru”, **Antika**, İstanbul, Yıl 3, Sayı 36, s. 13.

RESİMLER:

Foto-1: Ebru albümünden görüntü.

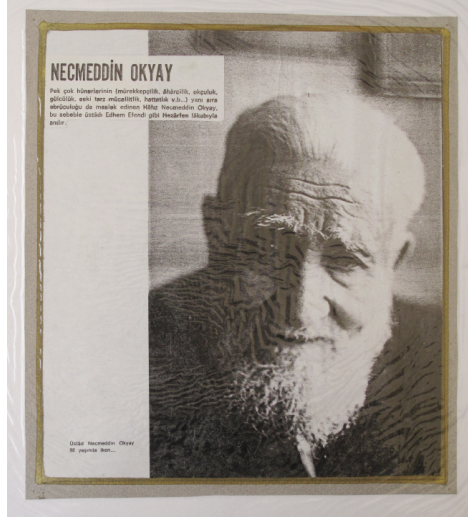

Foto-2: Ebru albümünden görüntü.

HOCA, DEVRELERİ ŞU ŞEKİLDE TERTİPLEMİŞ:

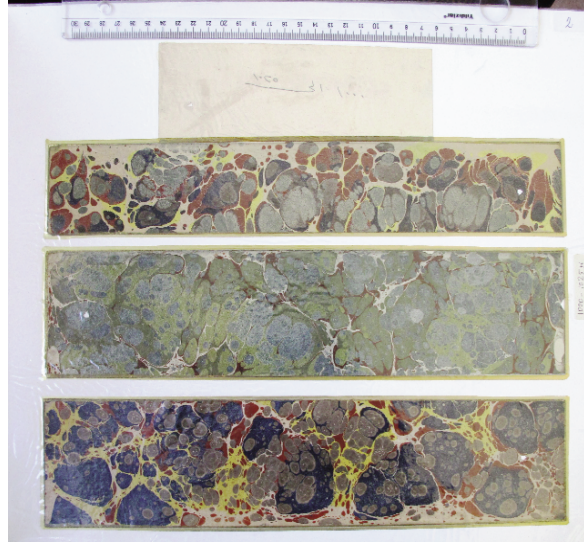
YIL	Hicrî	ÖZELİK	MİLADİ
950 - 1000	Hicrî	3	1540-1531
1000 - 1025		9	1531 - 1616
1025 - 1050 - 1050		8	1616 - 1640
1050 - 1100		8.5	1640 - 1686
1100 - 1115		5	1686 - 1701
1115 - 1120		5	1701 - 1706
1120 - 1150		9	1706 - 1736
1150 - 1317		33	1736 - 1300
1317	GÜNÜMÜZE	10	1900 - GÜNÜMÜZE

CD HANGİ TARİHTE YAPILAN BELİRTİLERİNE İZİN
Mükemmelen 1937-1938

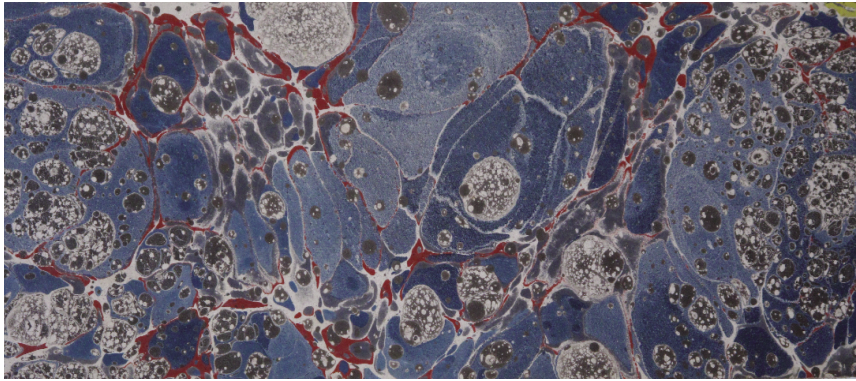
Foto-3: Ebru albümünden görüntü.

Foto-4: Ebru albümünden görüntü.

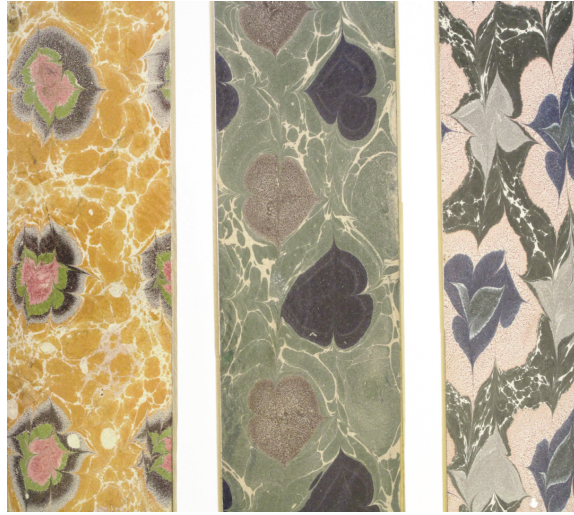
Foto-5: Ebru albümünden görüntü.

Foto-6: Ebru albümünden görüntü.

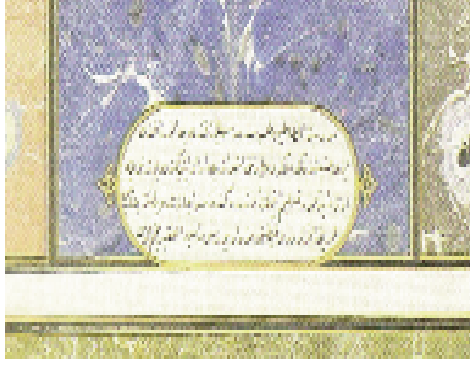
Foto-7: Ebru albümünden görüntü.

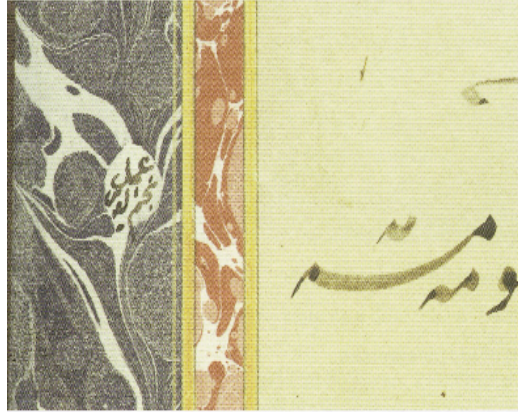
Foto-8: Ebru albümünden görüntü.

Foto-9: Ebru albümünden görüntü.

Foto-10: İlk ebru icazetinden detay.

Foto-11: İlk ebru icazetinden detay.

KAYNAKLAR:

- Ahmed Yüksel ÖZEMRE, **Üsküdar Ah Üsküdar**, Kubbealtı Neşriyatı, İstanbul, 2005.
- Gülseren SÖNMEZ, **Gelenekselden Günümüze Ebru**, İnkılap Yayınları, İstanbul, 2007.
- Kübra BİLGİN; “Üsküdar’ın Kültür Hayatı Çerçevesinde Hezarfen Necmeddin Okyay’ı Anlamak”, **Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, 17 / 2008.
- Muin Nursen ERİŞ, **Mustafa Esat Düzgünman ve Ebru**, Kültür A.Ş., İstanbul, 2007.
- Muin Nursen ERİŞ, **Mustafa Esat Düzgünman ve Ebru**, Kültür A.Ş., İstanbul, 2007.
- Timuçin TANARSLAN, “Bir Ebrucu Gözüyle Ebru”, **Antika**, İstanbul, Yıl 3, Sayı 36.
- Uğur DERMAN, “Hezarfen Hattat Üsküdarlı Necmeddin Okyay”, **Üsküdar Sempozyumu Bildirileri**, c.II, İstanbul 2004.
- Uğur DERMAN, “Okyay Mehmed Necmeddin”, **TDV İslam Ansiklopedi**, İstanbul, 2007, c. 33.
- Uğur DERMAN, **Türk Hat Sanatının Şaheserleri**, Kültür Bakanlığı Yayınları, İstanbul, 1982, n. 54.
- Uğur DERMAN, **Türk Sanatında Ebru**, İstanbul, 1977.

